

Czar Jawy – batik. Tradycyjne tkaniny indonezyjskie.

Wystawa Czar Jawy – batik. Tradycyjne tkaniny indonezyjskie to około 70 tradycyjnych batików indonezyjskich z wyspy Jawa datowanych począwszy od końca XIX wieku aż po lata 30 XX wieku i pochodzących ze zbiorów niemieckiego kolekcjonera Rudolfa G. Smenda.

Na wystawie prezentowane są tkaniny, stanowiące elementy tradycyjnego stroju męskiego i kobiecego, takie jak: *iket kepala* – batikowana chusta, układana w rodzaj sztywnego zawoju, noszona jako nakrycie głowy przez mężczyzn jawajskich; *kain panjang* („długa tkanina”) – prostokątna płachta tkaniny noszona jako spódnica przez mężczyzn i kobiety; *kemben* – długa, prostokątna tkanina opasywana wokół torsu (dawniej powszechny strój kobiet jawajskich, obecnie noszona jedynie na dworach); *sarong* – spódnica męska lub kobieca. Uzupełnienie wystawy stanowią: mapa pokazująca zasięg występowania batiku w Indonezji, zespół tkanin przedstawiających proces jego powstawania oraz zdjęcia osób w tradycyjnych strojach, a także tablice informacyjne dotyczące zagadnienia.

Indonezyjskie słowo batik oznacza technikę barwienia tkanin z zastosowaniem płynnego rezerważu, słowem tym określana jest również tkanina dekorowana w ten sposób. Technika batiku polega na nakładaniu bezpośrednio na tkaninę wzorów z płynnego wosku (za pomocą specjalnych aplikatorów, stempli, szablonów lub maszynowo), a po jego wyschnięciu na zanurzaniu jej w zimnych kąpielach barwiących. Fragmenty pokryte woskiem zachowują pierwotny kolor, pozostałe części ulegają zabarwieniu. Cykl powtarza się kilkakrotnie nakładając kolejne warstwy płynnego rezerważu i zanurzając tkaninę w coraz ciemniejszych barwnikach, co wpływa na wzbogacenie jej skali kolorystycznej. Następnie wkłada się ją do wrzątku by usunąć wosk, poddaje praniu, suszy, a w końcu prasuje między dwoma warstwami białego papieru.

Pierwotnie gama kolorystyczna batików była dość wąska. Opierała się bowiem na barwnikach naturalnych (roślinnych oraz mineralnych). W ich dekoracji pojawiały się – posiadające często charakter symboliczny – motywy roślinne, zoomorficzne, geometryczne oraz sceny rodzajowe. Tkaniny tego typu wykorzystywano w ubiorze (zarówno codziennym jak i odświętnym). Strój z nich wykonany stanowił wyznacznik statusu społecznego. Każdy region, a nawet ród charakteryzował się odrębnym stylem. Ornamenty stosowane na dworach były naśladowane przez miejscową arystokrację, klasy średnie i ludność wiejską. Tkaniny zdobione techniką batiku spełniały również funkcje obrzędowe i sakralne. Na przekształcenie się tradycyjnych wzorów wpływ miało przybycie holenderskich kolonizatorów. Przyczynił się do tego również późniejszy napływ turystów (głównie z Europy). Zastosowanie barwników anilinowych pozwoliło natomiast na otrzymanie szerszej i intensywniejszej palety barw. Współcześnie tkaniny zdobione techniką batiku znajdują również zastosowanie w dekoracji wnętrz pod postacią: makat, obrusów, nakryć na łóżko, zasłon, rolet okiennych, dekoracji drzwi. Wykonywane są z nich także pamiątki turystyczne (m.in. torby, sandały, abażury, pokrowce na laptopy).